

жанровую специфіку, зв'язи с позитивистским літературознавством и основную критическую парадигму.

Ключевые слова: Словацкий, позитивизм, модернизм, літературознавство, историографія, літературна критика.

T. Chuzha, PhD, assistant Professor
Institute of Philology Taras Shevchenko University of Kyiv

Jozef Tretiak's monograph in context of positivistic Slowacki studies

The article is devoted to the interesting page of reception the Works by Slowacki in Poland caused Jozef Tretiak's monograph. Its genre specificity, rooted in positivistic literary and critical basic paradigm is considered.

Key words: Slowacki, positivism, modernism, literary criticism, historiography.

УДК 801.83+398.2

О. І. Шалак, канд. філол. наук, старш. наук. співроб.
Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології
імені М. Т. Рильського НАНУ

ФОЛЬКЛОРИСТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ КАЛЕНИКА ШЕЙКОВСЬКОГО: ТЕМАТИКА ТА ЕДИЦІЯ

Уперше в українській фольклористиці акцентовано увагу на прогресивних текстологічних та едиційних тенденціях Каленика Шейковського на прикладі публікації фольклору в "Быте подолян" (К., 1859–1860). Авторка дійшла висновку про прагнення К. Шейковського фіксувати варіанти з фонетичною точністю, паспортизувати зібраний матеріал, коментувати контекст виконання, подавати назви зразків – як їх записано від виконавця.

Ключові слова: Каленик Шейковський, гайівка, казка, паспортизація, контекст виконання, варіант.

Каленик Шейковський (1835–1903) посідає особливе місце в історії української науки про традиційну культуру. Його внесок не такий великий, утім, незначні за обсягом праці не тільки сприяли становленню наукових засад української фольклористики, а й вирізнялися прогресивними текстологічними та едиційними принципами.

Жодне джерело не містить точних дат народження і смерті Каленика Шейковського. Гнат Житецький зазначив, що К. Шей-

ковський – син військового службовця [7, с. 103]. Зі статті Григорія Марахова стає відомо, що К. Шейковський "син офіцера з Подільської губернії" [13, с. 94]. Довідкові видання містять відомості, що фольклорист народився в Кам'янці-Подільському 1835 р. [14, с. 394; 1, с. 398]. Неодноразово згадано прізвище К. Шейковського у монографії Наталії Побірченко "Педагогічна і просвітницька діяльність українських громад у другій половині XIX – на початку XX століття" [18]. Авторка подала коротку довідкову статтю про Шейковського-етнографа в "Біографічному словнику членів Київської старої Громади", доданому до першої книги монографії. Зі сторінок дослідження упорядник "Опыта южнорусского словаря" постав як учитель Подільської недільної школи у Києві, автор підручників "Домашня наука. Перші початки" (1860) і "Домашня наука. Вищі початки" (1861). Н. Побірченко також подала короткий перелік основних праць К. Шейковського та наукових джерел про нього.

Про дитячі роки К. Шейковського, на жаль, ані спогадів, ані документальних свідчень немає. Розбіжні дати закінчення Кам'янець-Подільської духовної семінарії оприлюднили дослідники життєпису фольклориста: 1857 [13, с. 94] і 1858 [1, с. 398] – і ніхто не вказав дати вступу до цього закладу. Відомо, що С. Руданський навчався в цій семінарії 1849–1855 рр., тобто 6 років. Отже, зважаючи на такий термін навчання, К. Шейковський міг вступити сюди 1851–1852 рр.

У середині XIX ст. на Поділлі панувало загальне культурно-освітнє пожвавлення. Священик М. Сімашевич згадував: "<...> як я не милуюсь, у нас на Поділлі почався українофільський рух. Яка політична або сер[й]озна підкладка була в тім рухові, я довідне не знаю: не послідком цього руху для подолян були надії мати свою українську газету і воскресити свою літературу" [9, арк. 8]. Саме в цей час у Кам'янці-Подільському працював А. Димінський – ретельний збирач пісень, казок, оповідань, загадок, автор фольклористично-етнографічних та статистичних нарисів. 1851–1856 рр. у Кам'янець-Подільській духовній семінарії вчився А. Свидницький, який "вагомий для нас вже тому, що це єдиний письменник в українській літературі, який наважився в белетристичній формі вказати на культурні особливості

Поділля" [17, с. 530]. С. Руданський саме під час навчання в Кам'янець-Подільській семінарії (1849–1855 рр.) почав записувати фольклор. Значно пізніше зафіксовану подільську легенду про походження птиці бусол і її поетичну інтерпретацію в "Лірникових думках" С. Руданського К. Шейковський використав як приклад в своєму "Опыте южнорусского словаря" [16, с. 145–146].

Значно більше відомостей і документів про київський період (1858–1862) у діяльності К. Шейковського. Ці п'ять років у Києві – надзвичайно плідні для студента Київського університету св. Володимира, куди К. Шейковський вступив у лютому 1858 р. на історико-філологічний факультет. Це засвідчує "Список студентов. 1860 г.", де зазначено, що К. Шейковський – "із обер-офіцерських дітей", православного віросповідання, родом із Подільської губернії, підготовчу освіту здобув в Подільській духовній семінарії, а до університету св. Володимира вступив 6 лютого 1858 р. [12, арк. 2 зв.–3]. Саме тут, в університеті, і виявилися його таланти, визначилися зацікавлення. 23-річний юнак став філологом із універсальними знаннями у царині української лексикографії, фольклористики, етнології, журналістики, педагогіки. Добре складав К. Шейковський також іспити зі слов'янської граматики, римської словесності, теорії словесності та інших філологічних дисциплін [11]. У цей час з'явилися його праці "Быт подолян" (1859–1860), "О фонетических свойствах южнорусского языка" (1859), "Опыт южнорусского словаря" (1861, т. I, вип.1), "Домашня наука. Перші початки" (1860), "Домашня наука. Виш'ші початки" (1861).

Прогресивні студенти прагнули бути зі своїм народом, працювати для нього, вчитися від нього і навчати дітей з народу, фольклористична і просвітницька діяльність була тією ланкою, яка допомагала у цьому. Така робота формувала наукові погляди, давала найцінніше для молодого вченого – досвід польової практики. 1859 р. гурт студентів університету св. Володимира подав клопотання про відкриття у Києві недільних шкіл: "Прагнучи дати хлопчикам тутешнього ремісничого класу засоби до початкової освіти, ми, що нижче підписалися, покійно просимо Ваше Превосходительство дозволити нам відкрити в будівлі Києво-Подільського Дворянського училища дармову недільну і

святкову школу" [20, арк. 1]. Недільні школи другої половини ХІХ ст. були відкритими просвітницькими закладами, завдання і засади виховання та навчання тут були спрямовані на освітні потреби народу. Їхня робота не ґрунтувалася на якихось суворих правилах, навчальний процес було організовано з урахуванням запитів учнів, для їхньої користі. Ці навчальні заклади були нетрадиційні й у тому, що тут не застосовували тілесних покарань, педагоги викликали в учнів довіру своїм дружнім ставленням, спонукою до творчості. Навчалися у недільних школах раз на тиждень – у святкові або вихідні дні, однак результати вражали: учні за кілька уроків швидше засвоювали те, що в інших, регламентованих, школах вивчали тривалий час. Учителі активно використовували прогресивні методики К. Ушинського, В. Золотова, розробляли власні принципи і підходи навчального та виховного процесу. Обґрунтовуючи причини відкриття недільних шкіл, майбутні вчителі писали: "Грамоти ми маємо намір навчати за методом Золотова, найкращим для тих умов, у яких буде перебувати пропонована нами школа" [20, арк. 2].

Відомо, що першу інформацію про недільні школи опубліковано в газеті "Киевский телеграф" за 23 вересня 1859 р. А вже 11 жовтня 1859 р. завдяки київським студентам у будинку Подільського повітового дворянського училища відкрили першу в Російській імперії недільну школу. Загалом, у Києві організували три недільні школи – Новостроєнську, Печерську, Подільську, в останній з яких вчителював К. Шейковський. За рік він став розпорядником ще однієї недільної школи, яка з'явилася при університеті св. Володимира, а також почав курувати роботу шкільної бібліотеки, що її організували студенти. К. Шейковський критикував Подільську недільну школу в статті "О Киевских воскресных школах" [21] за недисциплінованість, невміння організувати роботу, за недосконалу структуру самої школи і систему навчання загалом: "<...> Подільська школа, особливо вище відділення її, не має ніякої організації <...>" [21, с. 110]. На противагу Подільській, Новостроєнська школа видавалася авторіві статті взірцевою: тут і вчителі працювали ретельніше, й учні відвідували уроки охочіше, й навчальний процес був налагоджений ліпше: "Утім, у Новостроєнській школі застосована систе-

ма одиночного навчання, там є ще й середній відділ, що утворився із тих, хто не знав грамоти і навчився читати у недільній школі. Отже, там є поступовість: учень не раптово переходить із нижчого відділення на вище, як у нас, а проходить середнє відділення, де вчитель працює тільки з одним учнем" [21, с. 111].

Для відкритих недільних шкіл упорядкував буквар О. Потебня. Ними опікувався Т. Шевченко – поет створив "Букварь южно-русский" (1861), передав для учнів недільних шкіл п'ятдесят примірників "Кобзаря" і планував написати серію книжок для початкового навчання. Стислий підручник у двох частинах "Домашня наука. Перші початки" (К., 1860) і "Домашня наука. Выш'ші початки" (К., 1861) [5] підготував і видав К. Шейковський. Про такі видання для недільних шкіл писав свого часу М. Драгоманов: "З гуртка студентів, причетних до недільних шкіл, вийшло декілька підручників та популярних книжок <...>" [6, с. 6]. Активний громадівець П. Житецький також зауважив солідну педагогічну базу недільних шкіл: "Доволі указати на дуже численну популярну літературу для народних шкіл, починаючи од граматки Тарасової і граматки Куліша, од всім нам відомої книжки "Дещо про світ Божий" [4], к[отра] на російській мові видержала 4 чи 5 ізданій, і кінчаючи масою так званих "метеликів"... Я думаю, що цієї літератури було занадто доволі, щоб обставити учебне діло в народній школі дуже міцно" [10, арк. 8].

"Домашня наука. Выш'ші початки" – підручник для "механічного" і "логічно-граматичного" читання, про що автор К. Шейковський зазначив у передмові. Він указав також на найефективніший метод навчання: учень читає текст, а вчитель ставить запитання з приводу змісту прочитаного, на які слід дати відповідь. Автор "Домашньої науки..." наголосив на значенні науки, освіти в становленні особистості. Він дотепно описав шлях людини в осягненні знань: "Спочатку наука здається дуже трудною. Та ба! Без праці нема колачів! То було би, мовляв той: "Коли б печені шпаки у лісі родились!" Ні! До всього треба приложити працю, а до науки йще більше. І чим більше будем працювати над наукою, тим лекше буде для нас згрунтувати її. От же і вас нехай не лякають ніякі початкові труднощі: ідіть ступа за ступою вперед" [5, с. 5].

У коротких статтях автор подав відомості про планету Земля та Всесвіт. Інформацію про первісних людей, їхню працю, житло та вірування К. Шейковський виокремив у розділ "Як люде жили колись і як тепер живуть". Дуже стисло він висвітлив історію людства, його життєвий устрій, найважливіші винаходи, констатувавши, що кожна людина повинна трудитися для блага власної держави і працею своєю служити добру (робити "щонебудь доброго" [5, с. 13]) і суспільству. Третій розділ "Земля" – із приміткою: "Артикул цей я взяв з книжки п. Ушинського "Детский мир и Христоматия, СПб., 1861". Спасенна душа була би тая, котора перетлумачила би тую книжку на наську мову" [5, с. 8]. І. Заславський зауважив: "Видавця "Вищих початків" приваблювали в Ушинського притаманні книгам шанованого педагога розмаїтість матеріалу (художня література, географія, історія, природознавство), жвавість викладу, здатність зацікавити й захопити юного читача, простота і ясність, образність та емоційність стилю" [8, с. 89].

Подаючи окремі "артикули"-статті і запитання до них, упорядник активно використав прислів'я і приказки ("темный человек нэ варт торбы січки" [5, с. 5], "дывыцця, як баран на нові ворота" [5, с. 5], "без праці нэ ма колачів" [5, с. 5]), подав короткі статті про пісні, думи, казки. Визначаючи для учнів "народну пісню", К. Шейковський зауважив: "Народні пісні й думки найкращі бувають у того народа, котрий довго і сильно бореться з другими народами. Такий народ і наш: він, неборак, довго і сильно боровся з татарвою і з ляшньою. Думки і пісні його гарно говорять о тім боротті. С цілої слав'янщини наські пісні, після сербських, самі найкращі" [5, с. 13]. У цьому ж розділі упорядник подав уривок "Думи про пирятын'с'кого поповіча Олэксія". Оскільки публікацію здійснено задля навчального читання, то К. Шейковський не зазначив паспортних даних зразка, але фонетичної точності упорядник "Домашньої науки..." додержував доволі послідовно: "Сповідайтес', браты, мылосердному Богові, // Сыніому морові и мэні, отаманові козац'кому!" [5, с. 15]. У короткому останньому розділі "О казках" автор збирався подати казку, яку чув у Кам'нці-Подільському, утім, з вини цензури, цього зразка не опублікував, про що свідчили численні крапки.

Казки, за твердженням К. Шейковського, "народні витвори, народ витворює їх собі тоді, як живе йще дитинячим розумом" [5, с. 18]. Він, насамперед, наголосив на поєднанні фантастичного і реалістичного аспектів казки: "Наш народ о казках говорыт': *то була колыс' правда, та заржавіла*" [5, с. 18].

Праця К. Шейковського "Быт подолян" (К., 1859–1860) – видання, упорядковане за регіональною належністю фольклору, передбачало і строгу внутрішню структурованість. Складну проблему систематизації текстів фольклорист вирішив, зосередившись, насамперед, на народній поезії, прозі та обрядах подолян.

У передмові упорядник докладно описав структуру видання, яке він збирався публікувати томами і випусками: ""Быт подолян" буде виходити випусками від 3 до 4 аркушів. Шість випусків складуть том. Кожен випуск матиме два відділи. Перший відділ буде присвячено статтям, які ознайомлюватимуть з побутом подолян; другий буде поповнюватися матеріалами, що сюди належать. Тут знайдуть собі місце пісні, казки, прислів'я, приказки, повір'я, загадки, анекдоти, фацеції і т. ін. Цим ми даємо змогу ознайомитися з розумовим розвитком подолян за джерелами першої руки" [2, с. III]. Світ побачили тільки два випуски "Быта...", однак і вони стали першою основоположною працею, у якій автор спробував комплексно висвітлити фольклор Поділля.

У першому випуску К. Шейковський опублікував статтю "О "гаивках"", де подав зразки подільських гаївок, зафіксованих переважно в с. Шарапанівка Ольгопільського повіту, а також зіставив зібрані варіанти із опублікованими у збірках Михайла Максимовича, Олександра Терещенка, Амвросія Метлинського, Жеготи Паулі, Юліана Грайнерта, Івана Сахарова.

До другого відділу першого випуску ввійшли побутові пісні ("Бытовые песни"): невелика кількість рекрутських (7), чумацьких (12), декілька – до танків та балада – варіант відомого сюжету про майстрину, що помандрувала з шевчиками. Упорядник назвав розділи пісень російською мовою "рекрутские", "песни чумацкие", "песни сапожников" (у цьому розділі тільки один зразок – балада "Коло броду-броду..."), "колмейки". Така класифікація ґрунтувалася на принципі виокремлення пісень за соціальним поділом, з урахуванням тих верств, які вирізнялися

в XIX ст. Баладу К. Шейковський не назвав за її жанровою належністю, хоч уже на цей час термін "балада" був відомий в українській фольклористиці (його запровадив 1827 р. Михайло Максимович). Очевидно, такий недогляд стався з огляду на прагнення фольклориста систематизувати побутові пісні за ознакою соціального статусу (рекрутські, чумацькі).

Другий випуск містив опис похорону на Поділлі, а також три (мало бути чотири, один – вилучила цензура) зразки фольклорної прози, що записав у Кам'янці-Подільському сам Шейковський 1847 р. Стаття "О похоронах" була другою, розширеною, редакцією опублікованої в "Киевском телеграфе" (1860, № 24–26). Вона не містила послідовного опису конкретного обряду, а стала узагальненим дослідженням подільського похорону, яке охоплювало низку проблем, що їх К. Шейковський виокремив розділами: "Терминология южнорусского языка, относящегося к нашему предмету", "Приметы, предвещающие смерть", "Обряды при "конанны""", "Погребальные обряды", "Обряды, совершаемые в честь покойников, некоторые поверья и представления о загробной жизни", "Заклучение".

Наявність трьох сюжетів казок, назви яких, очевидно, зафіксовано від оповідачів: "Йван розбійнык", "Смерт' за куму", "Чоловік від Богу" (записувач подав їх з фонетичною точністю) – свідчення того, що К. Шейковський намагався ввести до видання фольклорну прозу, якомога точніше відтворивши діалектні риси мови оповідача. Оприлюднення цих сюжетів казок стало першою науковою публікацією казкової прози, зафіксованої на Поділлі. Текстологічні засади фольклориста, задекларовані в передмові, сповна підтвердила публікація зразків, надрукованих з помітним прагненням скрупульозності у відтворенні мовлення оповідача та намаганні зберегти його колоритні вислови, навіть вигуки або мовчання: "Кіл'ко разів показував я йому вести діло по козацки, а він оусе пускаєц'ця на хытрощі! Почэкай лишен' ос' я склычу раду" [3, с. 63]; "Нэма выновайця. "А чи оусі вы тут?" спытав він. Ні, кажут йому: нэ ма йще крывого. "Я так и думав, що то його справа," сказав він. Тым часом и кривый су-суль оу пэкло. Зараз оузялы його на допросы" [3, с. 63].

Як і щодо колекції пісень, під зразками казок К. Шейковський подав стислу інформацію у паспортах, де, утім, не було зазначено імені оповідача: "Запысав оу Камьян'ці 1847 р.". Спільні для всіх казок місце і дата запису, а також стиль оповіді спонукають припустити, що всі зразки фольклорист зафіксував сам (із Кам'янця-Подільського є й інші його записи) і від одного оповідача. Опубліковані тексти також містять стислі посторінкові примітки, у яких російською мовою вказано на варіанти опублікованих казок, а також пояснено окремі малозрозумілі слова (серед них – топоніми): "Варіант цієї казки є у п. Осташевського під заголовком "Мартынъ знахоръ" стр. 116–124" [3, с. 66]; ""Гумэн'ці" – село, розташоване за 12 верстов від Кам'янця з величезним лісом" [3, с. 62]. Такі едичійні принципи засвідчували, що упорядник не тільки розумів значення додаткової інформації для читача, а й усвідомлював потрібність поданих відомостей для науки.

До київського періоду належать і мовознавчі праці К. Шейковського "О фонетических свойствах южнорусского языка" (1859), "Опыт южнорусского словаря" (1861, т. I, вип. 1), які згодом викликали жваве зацікавлення фахівців. Розвідка "О фонетических свойствах южнорусского языка" – семестрова праця студента другого курсу історико-філологічного факультету університету св. Володимира. Її виявив 1969 р. у Київському міському архіві доктор історичних наук Г. І. Марахов і передав до редакції академічного часопису "Мовознавство". Як зауважили А. Ф. Панасенко і М. А. Жовтобрюх, праця "містить дуже багато цікавих і для свого часу важливих спостережень над звуковою природою української мови. К. В. Шейковський виявив серйозну лінгвістичну підготовку й добре знання живої української мови" [15, с. 52].

Серед численних захоплень молодого Шейковського одне з чільних місць посідала українська лексикографія. 1861 р. світ побачив перший випуск першого тому "Опыта южнорусского словаря". Відомо, що 12 лютого 1861 р. студент історико-філологічного факультету університету св. Володимира звертався в Київський цензурний комітет: "Маю честь найпокірніше просити цензурний комітет дозволити мені подавати в цензуру коректурні аркуші "Опыта южнорусского словаря", що я видаю, а не рукопис його. Це потрібно тому, що мені доводиться постійно

поповнювати словник" [19, с. 13–13 зв.], після чого здобув дозвіл, утім з умовою, щоб кожний коректурний аркуш подавати до цензурного комітету. Отже, виданню передувала ретельна копітка робота: збирання матеріалу з різних джерел (фольклорні зразки, живе мовлення, твори художньої літератури), внесення лексем на картки, систематизація, упорядкування.

У пердмові до цього випуску К. Шейковський наголосив, що саме мова народу виявляє все його духовне багатство. Лексичний матеріал науковець добирав із фольклору, широко використовуючи зразки, що їх фіксував сам. Покликався він і на цитати із тоді ще не опублікованих творів С. Руданського та А. Свидницького. Розкриваючи зміст лексем, реєструючи окремі випадки їх контекстуального вживання, К. Шейковський ще раз звертався до прикладів із народної творчості. Замовляння, казки, загадки, думи, історичні пісні, віншування, прикмети, ігри, дитячі забавлянки стали ілюстративним матеріалом. В "Опыте южно-русского словаря" він намагався "подати якомога більше прислів'їв, загадок, пісень, так як у них найбільше збереглося залишків епічної мови. Ми прагнули подавати також повір'я і марновірства, замовляння і заклинання, оскільки в епічну пору мови вони тісно поєднані з нею і також певною мірою можуть характеризувати її і особливо ступінь розвитку народу" [16, с. V].

Упорядник "Опыта..." пояснив, чому до словника залучив дитячий фольклор та ігри. Коли давніші вірування замінюються у фольклорній свідомості новішими, то ті, що досі "були священними", стають набутком дітей, переходять в царину ігор і забав. Вірування, що за найдавніших часів пов'язані з мовою, зовнішнім своїм виявом мають обряди і звичаї, твердив дослідник, тому звичаєво-обрядова сфера також стала об'єктом уваги під час систематизації зібраного лексикографічного матеріалу.

К. Шейковський зауважував відсутність потрібної кількості словників української мови, масштаби уживання якої, лексичне багатство і граматичні особливості, за його висловом, дають підстави філологам ґрунтовно вивчати її. Кожна мова, наголошував дослідник, має свою історію й теорію; остання, своєю чергою, базується на історично-порівняльних даних. Словник повинен відображати обидва аспекти: й історію, й теорію мови. До слов-

ника мають увійти і численні діалектизми – саме вони складають живу мову, говори витворюють цілісний мовний організм. Українська мова, на думку упорядника, розпадається на "два наріччя": "додніпровське", що зазнало впливу польської мови, і "задніпровське", позначене окремими рисами російської мови. Наголосивши на "обширності" (за його висловом) розповсюдження української мови і неможливості охопити все її багатство, упорядник зауважив, що саме тому його праця – це "опыт", тобто "спроба", "есперимент". Він зібрав і мав намір опублікувати 36 тисяч лексем: "Увесь словник буде складатися із чотирьох великих томів. Кожен том буде об'єднувати чотири випуски" [16, с. IX].

Отже, помітно, що і педагогічні, і мовознавчі праці К. Шейковського значною мірою ґрунтувалися на фольклорних зразках, що записав сам автор і його кореспонденти, та на опублікованих варіантах із тогочасних фольклорних збірників. Свої текстологічні принципи запису та публікації фольклору вчений декларував і дотримувався заявлених засад доволі ретельно: він наголошував на формуванні фольклорних колекцій і публікації їх за регіональним принципом, систематизації зібраного, фонетичній точності відтворення почутого, паспортизації записів, фіксації пісень зі співу, записуванні варіантів, публікації назв фольклорних зразків зі слів виконавця та коментуванні контексту виконання публікованого фольклорного матеріалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баженов Л. В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX–XX ст.: Історіографія. Бібліографія. Матеріали / Л. В. Баженов. – Кам'янець-Подільський, 1993. – 480 с.
2. Быт подолян, издаваемый К. Шейковским / [авт. текста К. Шейковский]. – К., 1859. – Т. 1. – Вып. 1. – 71 с.
3. Быт подолян, издаваемый К. Шейковским / [авт. текста К. Шейковский]. – К., 1860. – Т. 1. – Вып. 2. – 74 с.
4. Дещо про світ Божий / [б. а.]. – К.: В друкарні Минятова і Федорова, 1863. – 119 с. Авторство цього підручника сучасники також приписували К. Шейковському.
5. Домашня наука. Вышші початки / Спрацював и выдал К. Шейковский. – К.: У друкарні И. і А. Давыденка, 1861. – 19 с. (збережено особливості правопису, яким користувався автор).
6. Драгоманов М. Автобіографія / М. Драгоманов. – К.: Криниця, 1917. – 59 с.
7. Жигецький І. Київська громада за 60-х років / Ігнат Жигецький // Україна – 1928. – № 1. – С. 91–125.

8. Заславський І. Каленик Шейковський – етнограф, фольклорист, мовознавець, видавець / Ісай Заславський // Київська старовина. – 1997. – № 1–2. – С. 86–100.

9. ІР НБУ. – Ф. І. – Од. зб. 22490. – Левченко М. Спомини про С. В. Руданського, записані 1906 р.

10. ІР НБУ. – Ф. І. – Од. зб. 46604. – [Житецький Павло Гнатович] Дві промови до українського громадянства у Києві.

11. КМДА. – Ф. 16. – Оп. 465. – Од. зб. 866. – Протоколи испытаний студентів [історико-філологічного] факультета. 1861 г.

12. КМДА. – Ф. 16. – Оп. 465. – Од. зб. 486. – Список студентів. 1860 г.

13. Марахов Г. І "Визнати людиною неблагоннадійною..." (невідомі сторінки з життя Антона Коціпинського) / Г. І. Марахов // Вісник Академії наук Української РСР. – 1969. – № 6 (жовтень) / Ред. кол.: акад. Б. Є. Патон (голов. ред.), акад. В. М. Глушков та ін. – С. 89–98.

14. Могила А. П. Шейковський Каленик / А.П. Могила // УРЕ в 12 т. Видання друге. – Т. 12. – К.: Головна редакція УРЕ, 1985. – С. 394.

15. Невідома праця К.В. Шейковського з фонетики української мови. Підготувала текст до публікації і написала вступ А. Ф. Панасенко за участі наукового консультанта М. А. Жовтобрюх // Мовознавство. – 1969. – № 3. – С. 52–63.

16. Опыт южнорусского словаря. Труд К. Шейковского. – Т. 1: А–З. – Вып. 1. А–Б. – К.: В типографии И. и А. Давиденко, 1861. – С. 224.

17. Петров Н. Очерки из украинской литературы / Н. Петров // Исторический вестник. – 1882. – № 9. – С. 513–552.

18. Побірченко Н. Педагогічна і просвітницька діяльність українських громад у другій половині XIX – на початку XX століття (у двох книгах) / Наталя Побірченко. – Книга І. Київська громада. – К.: Науковий світ, 2000. – 307 с.

19. ЦДАУ. – Ф. 293. – Оп. 1. – № 816. – О книгах и рукописях на русском, польском и других новейших языках, предоставленных для одобрения в печати.

20. ЦДАУ. – Ф. 707. – Оп. 25. – Од. зб. 352. – Дело канцелярии г. попечителя Киевского ученого округа по прошению студентов Университета св. Владимира о дозволении им отръть в здании Киево-Подольского ученого дворянского училища даровую воскресную и праздничную школу. 19 сентября 1859 – 27 мая 1861. (третій згори підпис К. Шейковського).

21. Шейковский К. О Киевских воскресных школах / К. Шейковский // Воспитание. – 1860. – № 1–5. – С. 109–111.

Стаття надійшла до редакції 24.04.15

О. И. Шалак, канд. филол. наук, старш. науч. сотр.
Институт искусствоведения, фольклористики и этнологии
имени М. Т. Рылского НАНУ

Фольклористические исследования Каленика Шейковского: тематика и эдичия

Впервые в украинской фольклористике акцентировано внимание на прогрессивных текстологических и эдичионных тенденциях Каленика Шейковского на примере публикации фольклора в "Быте подолян" (К., 185–1860). Автор делает вывод

о стремлении К. Шейковского фиксировать варианты с фонетической точностью, паспортизировать собранный материал, комментировать контекст исполнения, печатать названия образцов – как их записано от исполнителя.

Ключевые слова: Каленик Шейковский, гаївка, сказка, паспортизация, контекст исполнения, вариант.

O. Shalak, Candidate of Pfilology, senior staff scientist
of Rylsky Institute of study Art Studies
Folklore and Ethnology National Academy of Sciences Ukraine

Folklore research by Kalenik Shejkovsky: subjects and edition

For the first time in Ukrainian folkloristic the attention is focused on progressive textual and editorial tendencies of specialist in folklore Kalenika Shejkovsky on an sample of the folklore in "The Podilians Life" (K., 1859–1860). O. Shalak has come to a conclusion about K. Shejkovsky's aspiration to fix variants with phonetic accuracy, to assign passport of the collected material, to comment an context of the performance, to get sample's name as them it is written down from the performer.

Key words: Kalenik Shejkovsky, gaivka, tale, to assign passport, context of the performance, variant.

УДК 821.134.2-31 "196/199" Іспанія

О. Г. Шестопад, канд. філол. наук, асист.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ТРАВМИ В РОМАНІ КАРМЕН ЛАФОРЕТ "НІЩО"

Статтю присвячено проблемі художньої репрезентації травми в романі Кармен Лафорет "Ніщо" (1945), який становить яскравий приклад іспанської повоєнної прози. У тексті Лафорет феномен травми розглядається як невід'ємна тематична та естетична складова його побудови, що маніфестується на різних поетикальних рівнях, засвідчуючи передачу індивідуального досвіду переживання колективної травми, що її зазнало іспанське суспільство внаслідок Громадянської війни та встановлення франкістського режиму.

Ключові слова: Кармен Лафорет, травма, пам'ять, наратив.

Роман Кармен Лафорет "Ніщо" займає особливе місце в контексті іспанської повоєнної літератури. Цей перший твір однієї з найвидатніших іспанських письменниць був написаний у 1944 році і ще в рукописному варіанті нагороджений літературною премією.